УДК 338.515:330.131.7

І.Б. Скворцов, О.Я. Загорецька
Національний університет "Львівська політехніка"
кафедра економіки підприємства та інвестицій

ОЦІНКА ВПЛИВУ РИЗИКІВ НА ВЕЛИЧИНУ ПРИБУТКУ І РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ КОМПЕНСАЦІЇ ЇХ ДІЇ

© Скворцов І.Б., Загорецька О.Я., 2007

Розглянуто особливості впливу різних ризиків на розмір отриманого прибутку. Вперше здійснено класифікацію ризиків на адитивні та мультиплікативні. Вказано на те, що вплив мультиплікативних ризиків на зміну розміру прибутку є більшим, ніж вплив адитивних ризиків.

Ключові слова: умовно-постійні витрати, змінні витрати, величина прибутку, ризики адитивні, ризики мультиплікативні.

To consider the features of influencing of different risks on the size of the got income. Classification of risks is first conducted on aditiv and moultiplicativ, it is indicated on that influence of moultiplicativ risks on the change of size of income is greater than influencing of aditiv risks.

Keywords: De bene esse-indirect costs, variable charges, size of income, adutuv risks moultiplicativ risks.

Постановка проблеми

На розмір прибутку впливають різні чинники. На одні чинники можна впливати, на інші – ні. До чинників, на які практично не можна впливати, належить зношення основних засобів. Отже, зношення впливає на величину прибутку, але його дію не можна зарахувати до групи ризиків. До чинників, які значною мірою можна прогнозувати, належать: зміна цін на вихідні ресурси (матеріальні, енергоносії, ОФ, робоча сила); податкове і державне регулювання; інноваційна діяльність. Проблема полягає в тому, що ці чинники по-різному впливають на зміну ціни виготовленої продукції і на значення отримуваного прибутку. Для вирішення цієї проблеми необхідно, на нашу думку, розробити методику визначення рівня впливу цих чинників (ризиків) на величину прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням впливу ризиків на розмір прибутку займається багато науковців, зокрема О.І. Ястремський, О.О. Орлов. Застосування методики директ-костинг і системи cost – volume – profit (CVP), в яких використовують свою систему показників – змінні і постійні витрати, маржинальний прибуток, точка беззбитковості, операційний важіль та інші – дають можливість приймати багато управлінських рішень, тобто застосовувати для управління ризиками інвестиційних проектів.

Основними елементами, які застосовують в ринковій економіці для управління прибутком, є розрахунок "точки беззбитковості" і врахування дії "операційного важеля". Ці елементи утворюють основу "операційного аналізу", який відстежує залежність фінансових результатів бізнесу від витрат і обсягів виробництва.

Точка беззбитковості, яку в літературі ще називають "беззбитковим (чи безприбутковим) оборотом", "критичною точкою", "поріг рентабельності" тощо – це така виручка від реалізації, за якої підприємство не має збитків, але ще не має і прибутків [1, с. 193].

Дія операційного (виробничого, господарського) важеля виявляється в тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації завжди породжує більші зміни прибутку. Тобто, якщо, наприклад, виручка від реалізації зросте на 9 %, то прибуток – приблизно на 40 % [1, с. 190].

Наше дослідження виконується з використанням методики бізнес-планування, що дає можливість розробити компенсаційні заходи із знешкодження негативної дії окремих чинників.

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Постановка цілей

Метою цієї статті є дослідження впливу ризиків на розмір прибутку та пропонування основних методів компенсації їхньої дії. Для досягнення цієї мети в статті вирішуються такі цілі:

- класифікація ризиків за рівнем їхнього впливу на ціну;
- визначення рівня впливу адитивних і мультиплікативних ризиків;
- пропонування основних методів компенсації їх дії;

Виклад основного матеріалу

Для того, щоб можна було прогнозувати дію різних ризиків на показники інвестиційного проекту, необхідно розрахувати його базовий варіант. Наше дослідження ґрунтується на реальних даних стоматологічної клініки "Денон-Дентал плюс" у м. Львові.

Основним завданням базового варіанту проекта є обґрунтування таких показників:

- розрахунок координат точки беззбитковості;
- визначення базової величини отриманого прибутку;
- розрахунок економічної потужності підприємства.

Точка беззбиткової роботи (А) визначається на перетині графіків попиту (лінія 1) і пропозиції собівартісної (лінія 2), що показано на рис. 1 а, оскільки у нашому випадку ринок конкурентний. Тому аналітично координату точки беззбитковості можна визначити за виразом [1, с. 245–246]:

$$Q_б = \frac{П_{упв}}{Ц_{поп} - Ц_{узв}}, \quad (1)$$

де $Q_б$ – річний обсяг виробництва (беззбиткова продуктивність) у натуральних одиницях вимірювання, коли розмір річного прибутку дорівнює нулеві; $Ц_{поп}$ – ціна попиту, яка у нашому випадку відповідає середньостатистичному значенню 570 грн. за послугу (на особу); $Ц_{узв}$ – величина УЗВ в складі ціни продукції (для нашого випадку – 90,91 грн./особу).

Тому для нашого випадку координата точки беззбитковості, яка визначатиме, за якої продуктивності (річному обсягу наданих послуг) на цьому підприємстві отримуватиметься нульовий прибуток

$$Q_б = \frac{183054}{570 - 90{,}91} = 382 \text{ особи/рік.}$$

Оскільки базове значення кількості пацієнтів становить 55 осіб на місяць, то середньорічна продуктивність становитиме $55 \cdot 12 = 660$ осіб на рік.

Виникає необхідність визначити розмір прибутку, яку отримуватимуть на стоматологічному підприємстві "Денон-Дентал плюс".

Прибуток в економіці визначають як різницю між реалізованою продукцією і її собівартістю. Якщо використати методику CVP [4, с. 189], яку використовують для розрахунку точки беззбитковості, то можна отримати такі результати.

Величину реалізації можна визначити за виразом (лінія 1 рис. 2).

$$П_{реал} = Ц_{поп} \cdot Q. \quad (2)$$

Річну величину собівартості продукції визначають як суму всіх витрат. У методиці "директ-костинг" це відповідає сумі постійних і змінних витрат, що можна записати таким виразом [3, с. 245]:

$$П_с = П_{упв} + Ц_{узв} \cdot Q, \quad (3)$$

що відповідає лінії 2 рис. 2.

Тоді зміна прибутку залежно від зміни обсягу виготовленої продукції визначатиметься як різниця виразів (2) і (3)

$$П_{приб} = (Ц_{поп} - Ц_{узв}) \cdot Q - П_{упв}. \quad (4)$$

Для нашого випадку це становитиме

$$П_{приб} = (570 - 90{,}91) \cdot 660 - 183054 = 133145{,}4 \text{ грн.}$$

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

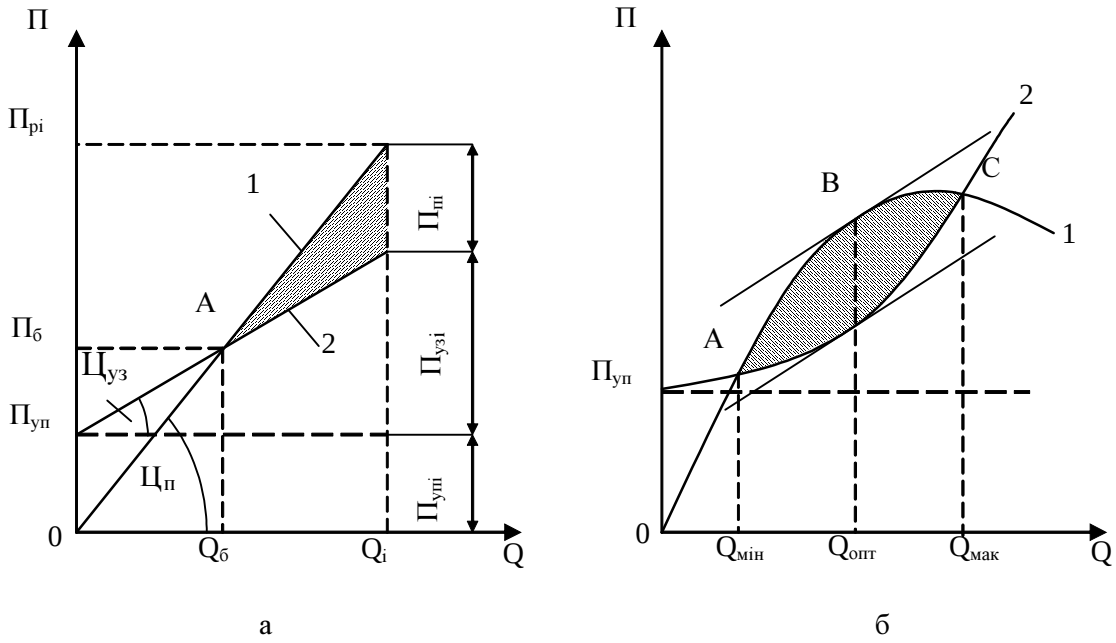

Рис. 1. Визначення точки беззбитковості (т. А) для умов вільної конкуренції (а) і оптимальної продуктивності $Q_{опт}$ для монопольного виробництва (б)

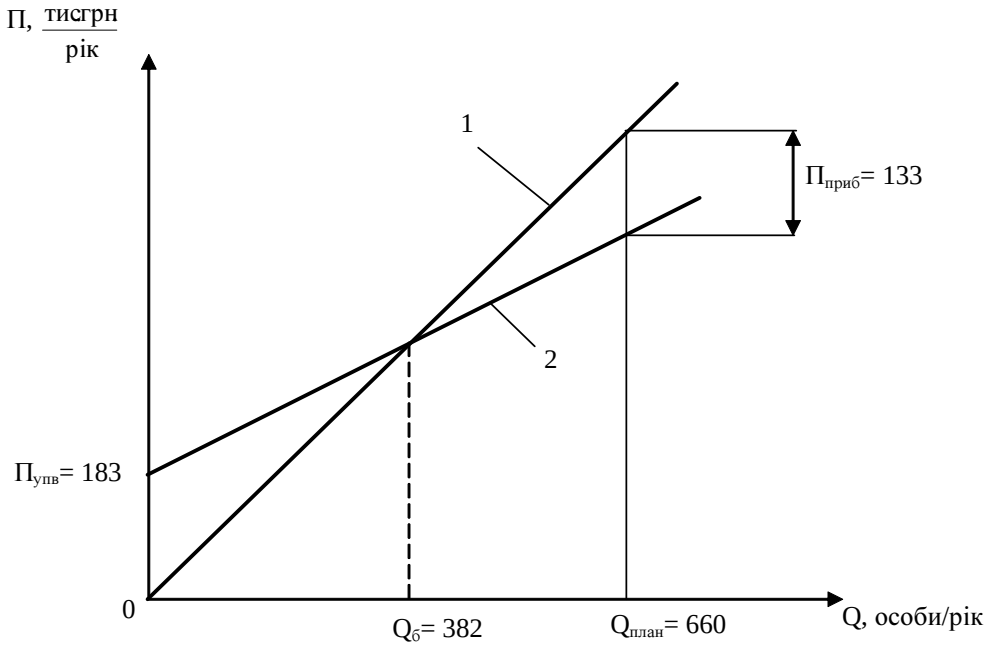

Рис. 2. Графічний розрахунок точки беззбитковості і величини планового прибутку

Розрахований розмір прибутку ні про що досліднику не говорить, оскільки незрозуміло, достатній він для обґрунтування ефективності цього проекту чи ні, як цей прибуток буде змінюватись у майбутньому, які основні ризики будуть впливати на нього і як знешкодити їх негативний вплив. Тому необхідно перейти до наступного етапу дослідження – розроблення стратегій, які б компенсували негативну дію різних ризиків.

Оскільки собівартість у такому разі складається із двох елементів – постійних і змінних витрат, то всі ризики можна групувати за двома ознаками: ті, що впливають на УПВ, і ті, що впливають на УЗВ.

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Ризики, які впливають на величину УПВ, це:

- зміни амортизаційної політики;
- зміни заробітної плати;
- зміни вартості допоміжних матеріалів;
- зміни умов орендної плати (в яку включені витрати на енергоносії).

Із перерахованих ризиків найактуальнішими, на нашу думку, є зміни заробітної плати і орендної плати.

Ризики, які впливають на величину УЗВ, – це зміни ціни стоматологічних матеріалів. Це пояснюється тим, що особливістю цього інвестиційного проекту є те, що витрати на енергоносії входять в орендну плату (як правило, вони належать до умовно-змінних витрат УЗВ).

Виконавши систематизацію ризиків, можна досліджувати, як вони впливатимуть на розмір отриманого прибутку.

Ризики, які входять до складу УПВ, діють на економічну систему так, що лінія 2 рис. 3 буде переміщатись паралельно.

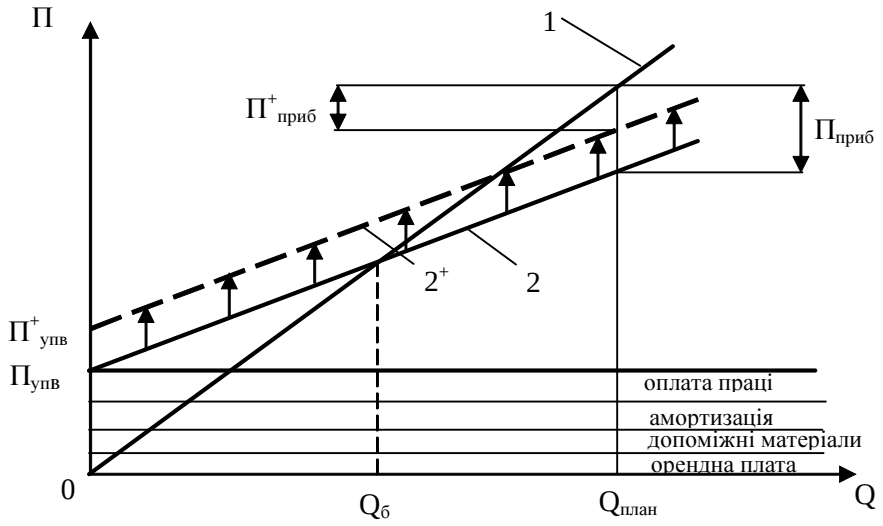

Рис. 3. Вплив ризиків у складі УПВ на розмір прибутку, де "+" показує нове значення показника

Дія ризиків у складі УЗВ має інший вплив. З рис.4 видно, що у цьому разі лінія 2 буде повертатись на інший кут, що викликатиме зміну розміру прибутку.

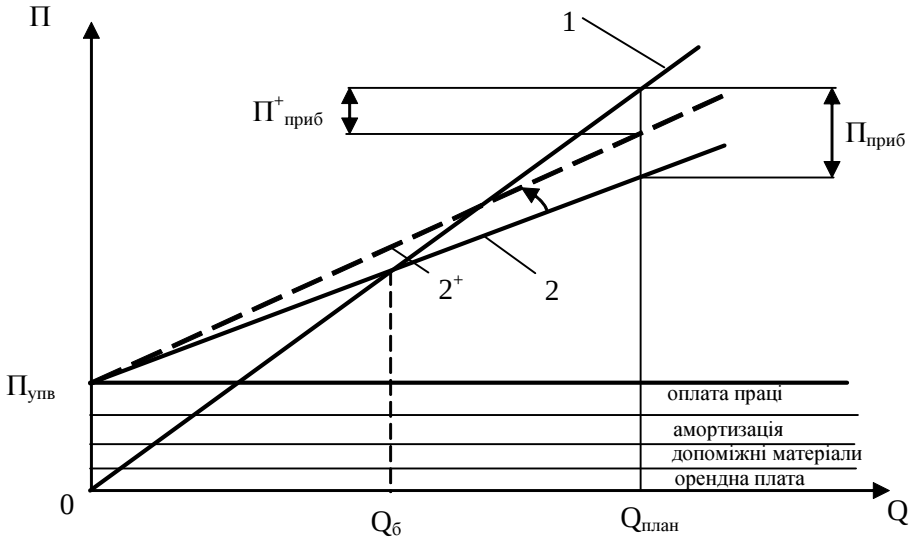

Рис. 4. Вплив ризиків у складі УЗВ на розмір прибутку, де "+" показує нове значення показника

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Для дослідження впливу різних ризиків на розмір отриманого прибутку можна застосувати такий прийом: припустимо, що всі складові елементи собівартості поетапно зростають на 10 %; це зростання викликано будь-яким зовнішнім (екзогенним) чинником; необхідно визначити, як ця зміна впливатиме на розмір отриманого прибутку.

Розрахунок виконується у такій послідовності:

а) для витрат в складі УПВ

– базове значення показника домножується на значення приросту

$$119070 \cdot 1{,}1 = 130977 \text{ грн.};$$

– визначають значення приросту 130977 – 119070 = 11907 грн.

– на цю величину зменшують прибуток 133145,4 – 11907 = 121238,4 грн.

– визначають зміну прибутку (133145,4 – 121238,4)/ 133145,4*100

б) для витрат в складі УЗВ

– визначають приріст УЗВ в складі ціни 90,91 · 1,1 = 100 грн.

– визначають приріст річної величини УЗВ 100 · 55 · 12 = 66000 грн.

– на цю величину зменшують прибуток і визначають відсоток.

Результати розрахунку можна звести у таблиці.

Оцінка впливу різних ризиків
на розмір отриманого прибутку

Назва ризику	Вид ризику	Склад витрат	Значення показника, грн.		Приріст, %	Зменшення прибутку, %
			базове	нове		
Зростання оплати праці	адитивний	постійні	119070	130977	10	8,94
Зростання амортизації	адитивний	постійні	23474	25821	10	1,76
Зростання ціни допоміжних матеріалів	адитивний	постійні	5000	5500	10	0,38
Зростання орендної плати	адитивний	постійні	29400	32340	10	2,21
Зростання ціни стоматологічних матеріалів	мультиплі-кативний	змінні	90,91	100	10	49,57

З таблиці видно, що найбільшу еластичність зміни прибутку від зміни витрат має зростання цін на стоматологічні матеріали. Тобто ризики в складі УЗВ мають більший вплив на розмір прибутку, ніж витрати в складі УПВ. Найбільший вплив витрат в складі УПВ на зміну величини прибутку мають ризики, які пов’язані із зростанням розміру річного прибутку – 8,94%.

Висновки

Враховуючи специфіку різних галузей народного господарства і підприємств зокрема, відсоток впливу різних ризиків на розмір отриманого прибутку дещо буде відхилятись від значень, розрахованих нами на підставі даних по стоматологічній клініці “Денон-Дентал плюс”. Але однозначним є висновок про те, що загалом вплив мультиплікативних ризиків на зміну розміру прибутку є більшим, ніж вплив адитивних ризиків.

Основними методами компенсації вказаних ризиків є:

– збільшення обсягів наданих послуг;

– утворення резервного фонду капіталу;

– ведення активної рекламної політики;

– розроблення регульованої цінової політики (системи знижок тощо).

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Перспективи подальших досліджень

Викладені у статті теоретичні аспекти щодо оцінки впливу адитивних та мультиплікативних ризиків на розмір прибутку використовуватимуться при дослідженні стратегії зміни цін у різних галузях народного господарства, розроблення теоретичного підґрунтя для обґрунтування впливу ризиків на кількісне значення ціни. Тому цей напрям дослідження перспективний і вимагає подальшого дослідження і розвитку.

1. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику: Навч. посібник для студентів екон. спец. вищ. навч. закладів. — К.: АртЕк, 1997. — 248 с. 2. Скворцов І.Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія. – Львів, 2003. – 312 с. 3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. — К.: МП ИТЕМ, 1995.; 4. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.

УДК 338.95

О.Й. Сулима
Національна академія природоохоронного і курортного будівництва

УПРАВЛІННЯ ЗАГРОЗОЮ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

© Сулима О.Й., 2007

Доведено, що у перехідний період соціально-економічного розвитку України кількість і різноманітність чинників загроз, що зменшують стабільність роботи промислового підприємства, зростають. Тому функція управління загрозою набуває все більшого значення і стає одним з найважливіших інструментом забезпечення економічної стійкості підприємства. Обґрунтовано необхідність у розробленні алгоритму управління загрозою у системі управління підприємством.

Ключові слова: управління загрозою, економічна стійкість підприємства.

In a transitional period of socio-economic development of Ukraine a number and variety of factors of threats loosening the terms of stable work of industrial enterprise increase, therefore the function of management of the threat acquires everything large role and becomes one of major terms of providing of economic stability of enterprise. Thus, there is a necessity in development of algorithm of management of the threat in the control system of an enterprise.

Keywords: management of the threat, economic stability of enterprise.

Постановка проблеми

Ефективне управління виробничим підприємством в сучасних умовах неможливе без застосування спеціальних методів аналізу і управління загрозою. У перехідний період соціально-економічного розвитку України кількість і різноманітність чинників загроз, що зменшують стабільність роботи промислового підприємства, зростають, тому функція управління загрозою набуває все більшого значення і стає одним з найважливіших інструментів забезпечення економічної стійкості підприємства. Для реалізації функції управління загрозою на підприємстві необхідні значні організаційні зусилля, витрати часу та інших ресурсів. Найдоцільніше здійснювати цю функцію за допомогою спеціальної підсистеми в системі управління підприємством або спеціалізованого підрозділу в організаційній структурі. Такий підрозділ був би логічним доповненням до традиційно самостійних функціональних підсистем підприємства.

Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua